

UOT 336

İQTİSADİYYATIN DAYANIQLI İNKİŞAFININ TƏMİNATINDA MALİYYƏ MƏNBƏLƏRİ

Tural Tahir oğlu Məmmədzaadə

“Naxçıvan” Universiteti

turalmemmedov521@gmail.com

Xülasə: Məqalədə dayanıqlı inkişaf konsepsiyasının həyata keçirilməsi üçün zəruri olan maliyyə resurslarının növləri, maliyyə alətləri, daxili və xarici maliyyə mənbələri tədqiq edilib. Müəllif vergi, kapital bazarı, borclanma, yığımlar, investisiya, qrantlar və xarici yardımlar kimi bir sıra maliyyə ehtiyatlarının iqtisadi inkişaf üçün önəmini araşdıraraq hər bir maliyyə alətinin iqtisadi əhəmiyyətinə nəzər salmışdır. Həmçinin məqalədə inkişaf etməkdə olan ölkələrin davamlı inkişafı üçün yeni konsepsiyalar olan “Maliyyə həlləri”, “Monterrey sazişi”, “Doha bəyannaməsi”, “Əddis-əbəbə gündəliyi” və “Paris razılaşması” kimi bir sıra beynəlxalq tədqiqatlara da yer verilmişdir.

Açar sözlər: dayanıqlı inkişaf, investisiya, maliyyə, kredit, pul, vergi, yığım, faiz, kapital, iqtisadi artım

Giriş

Davamlı inkişaf prosesi yalnız inklüziv və davamlı investisiyaların və cəmiyyətin rifahını yüksəldən layihələrin həyata keçirilməsi ilə mümkün ola bilər. Bu investisiyaların və layihələrin reallaşdırılmasında qarşıya çıxan ən böyük çətinliklərdən biri davamlı inkişafın maliyyələşdirilməsidir. İnkişaf etmiş ölkələrin daxili maliyyə resursları kifayət qədər olduğundan maliyyələşməyə ehtiyac daha çox inkişaf etməkdə olan ölkələrin problemi kimi ortaya çıxır. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin inkişafının maliyyələşdirilməsində və iqtisadi problemlərinin həllində mühüm məsələlərdən biri də daxili yığımların kifayət qədər olmamasıdır. İnvestisiyaların daxili kapital hesabına maliyyələşdirilməsinin mümkün olmadığı iqtisadiyyatlarda xarici borc maliyyə ehtiyaclarını ödəmək üçün istifadə olunan əsas mənbələr olaraq meydana çıxır. İqtisadi inkişafın təmin edilməsi və sürətlə artan əhəlinin məşğulluğunun təmin edilməsi investisiya layihələrinin maliyyələşdirilməsini tələb edir. [4]

Maliyyə mənbələrini daxili və xarici maliyyə mənbələri kimi iki əsas başlıq altında qruplaşdırmaq olar. Daxili maliyyə resursları ölkədəki iqtisadi subyektlərin yığımları olduğu halda; Xarici maliyyə resursları digər ölkələrin iqtisadi subyektlərinin yığımlarıdır. [5]

Artım və inkişaf prosesinin əvəzəlməz elementlərindən biri olan maliyyənin əhəmiyyəti davamlı inkişaf konsepsiyasında daha da əhəmiyyətli mövqe tutur. Çünki iqtisadi layihələrin həyata keçirilməsi üçün əlavə xərclərin meydana gəlməsi əlavə maliyyələşdirməyə ehtiyacın olduğunu ortaya çıxarır.

Bütün dünyada, xüsusən də inkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadiyyatında davamlı inkişafı maliyyələşdirmək üçün yeni konsepsiyalar işlənib hazırlanır. Bunlara misal olaraq: Davamlı inkişaf üçün Maliyyə həlləri 2002-ci ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən Meksikada keçirilən Monterrey Sazişi, 2008-ci ildə imzalanan Doha Bəyannaməsi, 2015-ci ildə elan edilən Əddis-Əbəbə Fəaliyyət Gündəliyi və Paris Razılaşması kimi beynəlxalq tədqiqatlar vasitəsilə təmin olunmağa çalışılır. [3]

İqtisadi artım, davamlı inkişaf və yoxsulluğun aradan qaldırılması inkişaf etməkdə olan ölkələrdə birinci və əsas prioritetlərdir və bunlar milli və qlobal davamlılıq məqsədinə çatmaq üçün vacib məsələlərdir. Və bu məqsədlərə nail olmaq üçün də davamlı inkişafın maliyyələşdirilməsi problemi qarşıda duran əsas maneələrdən biridir.

Davamlı inkişafın maliyyələşdirilməsi konsepsiyasının ən azı iki mənası var:

1. Maliyyələşdirmə aləti bazar uğursuzluğunu azaltmağa, xarici təsirlərdən qorunmağa və təşviq strukturunu düzəltməyə yönəlməlidir.

2. Ətraf mühitə sərmayələrin maliyyələşdirilməsi çoxaldıcı və ya əlavə maliyyə resurslarını artırmaq və ya siyasət dəyişikliklərini təşviq etmək üçün istifadə edilməlidir.

Dayanıqlı inkişaf həqiqətən də onun maliyyələşdirilməsi baxımından operativ olaraq müəyyən edilə bilər. Daimi olaraq bütün xərclərini (o cümlədən ekoloji və sosial xərclər) ödəməyən inkişaf sosial cəhətdən optimal və davamlı deyil. Yalnız artan ekoloji infrastrukturun təmin edilməsini, ehtiyatların qorunmasını və ətraf mühitin mühafizəsini mövcud infraqururura, təbii ehtiyatlara və ətraf mühitə əlavə tələblər qoyan özəl (və dövlət) investisiyaları ilə ayrılmaz şəkildə əlaqələndirməklə, davamlı inkişaf daha da inkişaf etdirilə və davamlılığını təmin edilə bilər. Buna görə də davamlı inkişafı onun maliyyələşdirilməsindən ayrı müəyyən etmək olmaz. Davamlı inkişafı necə maliyyələşdirəcəyimizi bilmiriksə, o zaman biz son nəticədə dayanıqlı inkişafın nə olduğunu bilmirik. Fəaliyyətin davamlılığını təmin etmək üçün kənarından maliyyə resursları cəlb etməklə yanaşı iqtisadiyyat özünü də maliyyələşdirməlidir. Çünki xaricdən resursların cəlb edilməsi ilə davamlılıq təmin edilə bilməz və buna görə də davamlı inkişaf endogen şəkildə inkişafı təmin edilməlidir. Kənar maliyyələşdirmə müvəqqəti stimullaşdırma rolunu oynaya bilər.

Bu tədqiqatın əsas məqsədi davamlı inkişaf üçün maliyyə ehtiyaclarını, mövcud resursları və qalan maliyyə boşluğunu qiymətləndirmək və bu boşluğu aradan qaldırmaq üçün maliyyə resurslarını və mexanizmlərini müəyyən etməkdir.

Elmi tədqiqatlara və dayanıqlı inkişafın maliyyələşdirilməsinin beynəlxalq təcrübəsinə əsaslanaraq inkişafın maliyyə mənbələrini belə təsnifləşdirə bilərik: [5, s. 250]

1. Daxili maliyyə mənbələri:

- a) vergilər;
- b) kapital bazarı;
- c) daxili borclanma;
- d) fərdi və korporativ yığımlar;
- e) inflyasiyalı maliyyələşdirmə.

2. Xarici maliyyə mənbələri:

- a) xarici özəl kapital;
- b) birbaşa xarici investisiya;
- c) portfel investisiyalar;
- d) xarici borclar;
- e) dövlət sektorunun borclanması;
- f) özəl sektorun borclanması;
- g) qrantlar və xarici yardımlar.

1. Daxili Maliyyə Mənbələri

Vergilər

Vergilər inkişafın əsas maliyyə mənbələrindən biridir. İcbari yığım adlanan vergilər dövlət xərclərini maliyyələşdirmək və sosial-iqtisadi məqsədlərə nail olmaq üçün dövlətin suveren gücünə əsaslanaraq, fiziki və hüquqi şəxslərdən əvəzsiz olaraq topladığı iqtisadi dəyərlərdir.

Vergilərin əsas məqsədi dövlət xərclərini ödəmək üçün resurslar yaratmaqdır. Bununla belə, ölkədən ölkəyə fərqli olsa da, müdaxiləçi dövlət anlayışının iqtisadiyyatda əhəmiyyətli bir çəkiyə malik olduğu müasir iqtisadiyyatlarda ölkələr həm də gəlir bölgüsünün yenidən təşkili, iqtisadi sabitliyin təmin edilməsi, iqtisadi inkişafın təşviqi kimi çox fərqli məqsədlərə vergi sistemlərindən istifadə etməklə nail olmaq istəyirlər. Müxtəlif ölkələr iqtisadi mühitin və siyasi perspektivin təsiri ilə bu məqsədlərin bəzilərinə daha çox əhəmiyyət vermiş və bunun təbii nəticəsi olaraq fərqli vergi sistemləri meydana gəlmişdir. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə vergilər inkişafın maliyyələşdirilməsində çox mühüm rol oynayır.

Kapital bazarı

Kapital bazarı orta və uzunmüddətli boş vəsaitləri təmin edənləri və vəsait tələb edənləri birləşdirən bazardır. Başqa sözlə, kapital bazarı investorlar, əmanətçilər və onlar arasında vəsaitlərin

hərəkətini təmin edən, banklar, investisiya trestləri və pay fondları kimi vasitəçi və köməkçi qurum və təşkilatlardan ibarət bazardır. Kapital bazarı səhmlər, istiqrazlar və gəlir ortaqlığı, qiymətli kağızların alındığı və satıldığı bazardır. Bu, bazar orta və uzunmüddətli fond tələb və təklifini qarşılamağa imkan verir. Bu, bazar milli iqtisadiyyatın uzunmüddətli maliyyələşdirilməsi baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Ümumiyyətlə, yaxşı işləyən kapital bazarı üç fərqli kanal vasitəsilə iqtisadi artım və inkişaf prosesinə töhfə verə bilər:

- Yığılmanın artması;
- Investisiya resurslarının səmərəli paylanmasına vasitəçilik etmək;
- Mövcud resurslardan daha səmərəli istifadəyə şərait yaratmaq.

Daxili borclanma

Daxili borclanma daxili resurslar vasitəsilə inkişafın maliyyələşdirilməsi mənbəyidir. Daxili borclanmanın əsas maliyyə mənbələri fiziki şəxslər, banklar, bank olmayan firma və qurumlardır. Daxili borclanma milli gəlirin azalmasına səbəb olmur, yalnız fərdlərin və qurumların əmanətlərinin sərmayəyə çevrilməsi üçün dövlət sektoruna köçürülməsinə imkan verir. Burada qeyd etmək lazımdır ki, inkişaf etməkdə olan ölkələrin əksəriyyətində daxili borclanma imkanları kifayət qədər məhduddur. Bunun əsas səbəbi inkişaf etməkdə olan ölkələrdə şəxsi və institusional gəlirlərin və beləliklə, əmanətlərin inkişaf etmiş ölkələrlə müqayisədə xeyli aşağı səviyyədə olmasıdır. Yenə inkişaf etməkdə olan ölkələrdə aşağı gəlirlər istər-istəməz onların böyük hissəsinin istehlaka getməsinə səbəb olur. Digər səbəb isə fərdlərin xərcləmə, qənaət və investisiya verdişləri ilə bu mövzuda seçimlərinin fərqli olmasıdır. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə iqtisadi subyektlər, ümumiyyətlə, əmanətlərini məhsuldar sahələr əvəzinə daşınmaz əmlak, qızıl və valyuta kimi sahələrə üstünlük verirlər. Bu səbəbdən inkişaf etməkdə olan ölkələrdə inkişafın maliyyələşdirilməsində görüləcək işlər, fərdləri və qurumları daha çox qənaət etməyə təşviq edərkən; digər tərəfdən, bu qənaətlərin yerləşdirmə əvəzinə real investisiyalara yönəldilməsi üçün tədbirlər görməkdir.

İnkişafı sürətləndirmək üçün dövlət sektoru özəl sektorun uğurlu fəaliyyət göstərdiyi investisiya sahələrinə qoyduğu investisiyalarla özəl sektorla rəqabət aparmaqdan çəkinərək və mövcud fəaliyyətini özəl sektora keçirərək həmin sahənin inkişafına təkan verə bilər.

Fərdi və korporativ yığımlar

İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə adambaşına düşən aşağı gəlir mütləq şəkildə şəxsi gəlirin daha böyük hissəsinin istehlak edilməsi deməkdir. Başqa sözlə, adambaşına düşən aşağı gəlir əlavə istehlakın marjinal faydalılığının yığımdan daha yüksək olması deməkdir. Bu o deməkdir ki, istehlaka marjinal meyl yüksək, qənaət etməyə marjinal meyl isə aşağıdır. Zaman keçdikcə ölkənin iqtisadi inkişaf səviyyəsi və fərdlərin gəlir səviyyələri artdıqca, cəmiyyətin istehlak modelləri də dəyişir. Bu prosesdə cəmiyyətin istehlak meyli məcburi istehlak mallarından davamlı və dəbdəbəli sayılan istehlak mallarına keçməyə meyillidir. Odur ki, iqtisadiyyatın inkişafı ilə paralel olaraq, əmanətlərin artırılması yalnız əmanətləri təşviq edən və onları qiymətləndirən qurumların olması ilə mümkündür. Lakin inkişafın başlanğıcında olan ölkələrdə belə qurumların sayı kifayət qədər məhduddur.

İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə fərdi və korporativ əmanətləri artırmaq üçün maliyyə institutlarının həm sayı, həm çeşidi, həm də keyfiyyəti artırıla bilər. Bu məqsədlə dövlət bir tərəfdən hüquqi tənzimləmələr edərək, özəl kommersiya banklarının, dövlət və ya yarı-dövlət qurumlarının və kooperativ bankların yaradılmasına dəstək verə bilər, digər tərəfdən, özəl və yaxud dövlət sosial təminat sistemi vasitəsilə resursların kapital bazarına yönəldilməsinə kömək edə bilər.

İnflyasiyalı maliyyələşdirmə

İnkişafın maliyyələşdirilməsində istifadə ediləcək digər daxili maliyyə mənbəyi inflyasiyaya əsaslanan maliyyələşdirmədir. İnflyasiyalı maliyyələşdirmə tərəfdarlarının fikrincə, inflyasiya inkişaf etməkdə olan ölkələrdə kapitalın toplanması üçün effektiv vasitədir. İnflyasiya bir tərəfdən şəxsi istehlakı azaldarkən, həm də istehsal amillərinin inkişaf üçün zəruri hesab edilən sahələrə köçürülməsinə kömək edir. İnflyasiya həm də investisiya layihələrinin qısa müddətdə reallaşmasına

şərait yaradır. Lakin bu tezisın etibarlı olması üçün iqtisadiyyatda ciddi əmək haqqı və qiymət nəzarəti olmalı və istehsal amillərinin hərəkətiliyi tam olmalıdır. Əgər bu şərtlər yerinə yetirilməzsə, iqtisadiyyatda əmək haqqı-qiymət spiralının yaranması qaçılmaz olacaq. Belə olan halda iqtisadiyyatda makroiqtisadi disbalans yaranacaq.

2. İnkişaf üçün Xarici Maliyyələşdirmə Mənbələri

Xarici özəl kapital

İnkişaf etməkdə olan ölkələrin inkişaf prosesində qarşılaşdıqları əsas problemlərdən biri milli əmanətlərin qeyri-kafi səviyyədə olmasıdır. Milli əmanətlərin qeyri-adekvat olması inkişafın maliyyələşdirilməsində xarici əmanətlərin vacibliyinə işarə edir və bu əmanətlərin ölkəyə cəlb edilməsini zəruri edir. Buna görə də xarici özəl kapital inkişaf etməkdə olan ölkələrin inkişafında xarici maliyyə mənbəyi kimi əhəmiyyət kəsb edir.

Xarici özəl kapital ölkəyə birbaşa kapital qoyuluşu və ya portfel investisiyası şəklində gələ bilər. Portfel sərmayəsi şəklində gələn xarici kapital qısamüddətli olduğu üçün uzunmüddətli perspektivdə ölkənin inkişafına o qədər də fayda vermir, qeyri-sabitlik yaratdığı üçün mənfi nəticələr də verə bilər. Birbaşa xarici investisiyalardan fərqli olaraq, portfel investisiyaları yüksək dəyişkənliyə və aşağı əvəzləmə xərclərinə malikdir ki, bu da müharibə, təbii fəlakətlər və iqtisadi böhran kimi fəvqəladə dövrlərdə xarici kapitalın inkişaf etməkdə olan ölkələrə hərəkətinə mənfi təsir göstərir. Nəticədə inkişaf etməkdə olan ölkələr inkişafın mühüm maliyyə mənbəyindən, yəni birbaşa xarici investisiyalardan məhrumdurlar. Xülasə, xarici özəl kapitalın inkişaf etməkdə olan ölkə iqtisadiyyatına mümkün töhfələri aşağıdakılardır:

- kapitalın yığılmasına töhfə vermək;
- texnoloji inkişafı və yeni texnologiya transferini təmin etmək;
- real əmək haqqının və məşğulluğun artırılması;
- ölkənin rəqabət qabiliyyətinin artırılması;
- vergi daxilolmalarının artırılması;
- istehsal və ixracı təşviq edilməsi.

Xarici borclar

İnkişaf etməkdə olan ölkələr hədəflənmiş inkişaf tempinə çatmaq üçün kifayət qədər daxili əmanətlərə malik olmadığından və ixrac imkanları məhdud olduğundan, xarici özəl kapitalın ölkəyə kifayət qədər cəlb oluna bilmədiyi hallarda mütləq xarici borclanmaya ehtiyac duyurlar. Bu ölkələr öz inkişaflarına daxili maliyyə resursları ilə başlasalar da, bir müddət sonra ortaya çıxacaq şərtlər xarici borclanmanı qaçılmaz edir. Bunun səbəbi odur ki, inkişaf üçün tələb olunan kapital yığılması, aralıq mallar, xammal, investisiya malları və texnologiya kimi xaricdən gətirilən vəsaitlərin tədarükü xarici borclanma tələb edir.

Xarici maliyyə resurslarının mühüm hissəsini təşkil edən xarici borclar inkişaf etməkdə olan ölkələrin inkişafında xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. BVF və Dünya Bankı kimi beynəlxalq maliyyə qurumlarının yaradılması ilə inkişaf etməkdə olan ölkələrin xarici borclanma imkanları artmışdır. Bu gün inkişaf etməkdə olan ölkələr BVF, Dünya Bankı, digər dövlətlər və beynəlxalq maliyyə bazarları kimi beynəlxalq maliyyə qurumlarından xarici borc ala bilərlər.

Xarici yardımlar

Xarici yardımlar inkişaf etmiş ölkələrin siyasi, iqtisadi, hərbi və digər səbəblərlə inkişaf etməkdə olan ölkələrə tamamilə və ya qismən qarşılıqsız köçürmələridir. Xarici yardım; İnkişaf etmiş ölkələrdən inkişaf etməkdə olan ölkələrə malların, xidmətlərin və kapitalın beynəlxalq transferidir. Daha əvvəl xarici yardım adı altında edilən yardımların zamanla qrantlara çevrildiyi də görünür. Xarici yardım iqtisadi-texniki və hərbi yardımdan ibarətdir. İqtisadi-texniki yardımlar layihə və proqram kreditləri, struktur tənzimləmə kreditləri və ərzaq yardımları şəklində həyata keçirildiyi halda; hərbi yardımlar daha çox hərbi texnika və hərbi kadr hazırlığı formasında verilir.

Nəticə

Dayanıqlı inkişaf bütün ölkələrin ümumi məqsədidir. Çünki inkişafın əsas nəticəsi fərdlərin həyat səviyyəsini yüksəltməkdən ibarətdir. Bu nəticənin də əldə edilməsi üçün qarşıda duran əsas problemlərdən biri də məhz inkişafın maliyyələşdirilməsi problemidir.

Dayanıqlı iqtisadi inkişafın təmin edilməsində xüsusi əhəmiyyətli ehtiyatlardan biri də maliyyə ehtiyatlarıdır. Maliyyə ehtiyatları ölkə iqtisadiyyatını gözlənilməz təhlükələrə qarşı sığortalaması, iqtisadiyyatın dayanıqlılığının təmin edilməsi, ölkənin beynəlxalq iqtisadi qurumlar tərəfindən verilən reyting səviyyəsinin yüksəlməsi, həyata keçirilən monetar siyasətin effektivliyinin artırılması, dövlətin çevik investisiya siyasəti həyata keçirməsi baxımından xüsusi əhəmiyyətə sahibdir. Rəsmi maliyyə ehtiyatlarına dövlətin strateji valyuta ehtiyatları, Mərkəzi Bankın sahib olduğu valyuta və qızıl rezervləri, büdcəyə daxil olan ehtiyat fondları və büdcədən kənar fondların sahib olduğu ehtiyatlar daxildir. Rəsmi valyuta ehtiyatları vasitəsilə dövlət tərəfindən maliyyə dayanıqlılığı təmin edilir, xüsusi zərurət yaranacağı halda, iqtisadi böhranlar dövründə iqtisadi sabitliyin təmin olunması üçün istifadə edir.

A.Ş.Şəkəriyevin, Q.A.Şəkəriyevin “Azərbaycan iqtisadiyyatı: Reallıqlar və perspektivlər” adlı tədqiqat işində də göstərildiyi kimi, “Strateji valyuta ehtiyatlarının dayanıqlı göstəriciyə sahib olması ölkənin beynəlxalq kredit reytinginə, xarici investisiyaların cəlb edilməsi üçün imkanların yaranmasına müsbət təsir göstərir. Dövlət strateji valyuta ehtiyatlarından əlavə gəlir qazanmaq üçün səmərəli istifadə edərək investisiya siyasətlərinin həyata keçirilməsi tədbirlərində yararlanır. Düzgün həyata keçirilən investisiya siyasəti nəticəsində strateji valyuta ehtiyatlarının artması və büdcəyə əlavə gəlir vəsaitlərinin daxil olması iqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafına müsbət təsir göstərir” [8, s. 270]

Tədqiqatın nəticəsinə uyğun olaraq deyə bilərik ki, dayanıqlı inkişafa nail olmaq üçün daxili və xarici maliyyə ehtiyatlarından səmərəli istifadə etməklə milli iqtisadiyyatın effektiv şəkildə formalaşdırılması və dayanıqlılığının təmin edilməsinə nail ola bilərik. Bütün bunların sayəsində isə əhalinin sosial rifah vəziyyəti yaxşılaşdırmaq, iqtisadi inkişaf tempi sürətləndirmək, eləcə də ekoloji balansı təmin etmək mümkün ola bilər.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. <https://sustainabledevelopment.un.org/intergovernmental/financecommittee>
2. Report of the Intergovernmental Committee of Experts on Sustainable Development Financing. A/69/315. Available from <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N14/507/26/PDF/N1450726.pdf?OpenElement>.
3. https://www.un.org/development/desa/financing/sites/www.un.org.development.desa.financing/files/2021-09/AAAA_Outcome.pdf
4. Zerenler, M. (2003). Devletin Dış Borçlanması Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri. Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 3(5), 202.
5. Şen, H., Saru., N. T. ve Keskin A. (2011). Kalkınma Ekonomisi: Seçme Konular, Ed. Sami Taban & Muhsin Kar, Sekizinci Bölüm, ss. 227-270, Ekin Yayınevi: Bursa.
6. Jun M., Kaminker C., Kidney S. ve Pfaff N. (2016). Green Bonds: Country Experiences, Barriers And Options, G20 Green Finance Study Group Report.
7. TÜRK, İ. (2003), Maliye Politikası, Turan Yayınevi, Ankara.
8. Şəkəriyev A.Ş., Şəkəriyev Q.A. Azərbaycan iqtisadiyyatı: Reallıqlar və perspektivlər. Bakı: Turxan NPB, 2016, 536 s.

FINANCIAL SOURCES FOR PROVIDING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY

T.Mammadzadeh
“Nakhchivan” University

***Abstract:** In the article, the types of financial resources, financial instruments, internal and external financial sources necessary for the implementation of the concept of sustainable development were studied. The author examined the importance of a number of financial resources for economic development, such as taxation, capital market, borrowing, savings, investment, grants*

and foreign aid, and looked at the economic importance of each financial instrument. The article also includes a number of international studies, such as "Financial Solutions", "Monterrey Agreement", "Doha Accord", "Addis Ababa Agenda" and "Paris Agreement", which are new concepts for the sustainable development of developing countries.

Keywords: sustainable development, investment, finance, credit, money, tax, savings, interest, capital, economic growth

ФИНАНСОВЫЕ ИСТОЧНИКИ ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

Т.Т.Мамедзаде

Университет «Нахчыван»

Резюме: В статье изучены виды финансовых ресурсов, финансовых инструментов, внутренних и внешних финансовых источников, необходимых для реализации концепции устойчивого развития. Автор рассмотрел важность ряда финансовых ресурсов для экономического развития, таких как налогообложение, рынок капитала, займы, сбережения, инвестиции, гранты и иностранная помощь, а также рассмотрел экономическую значимость каждого финансового инструмента. В статью также включен ряд международных исследований, таких как «Финансовые решения», «Монтеррейское соглашение», «Дохинское соглашение», «Аддис-Абебская повестка дня» и «Парижское соглашение», которые представляют собой новые концепции устойчивого развития развивающихся стран.

Ключевые слова: Устойчивое развитие, инвестиции, финансы, кредит, деньги, налоги, сбережения, проценты, капитал, экономический рост

Elmi redaktor: i.e.d., prof. V.Əyyubov

Çara təqdim edən redaktor: i.f.d., dos. N.Qədimli

Daxil olub: 03.02.2023

Çara qəbul edilib: 10.02.2023